

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик дошкільної освіти

Дипломна робота магістра

з теми: **«ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
В ЕКОЛОГІЧНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ
СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ»**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи DO1-M21z,
спеціальності 012 Дошкільна освіта
за освітньо-професійною програмою
Дошкільна освіта
(заочна форма навчання)
Малко Марія Іванівна

Керівник: **Бабюк С. М.**,
кандидат педагогічних наук,
доцент

Рецензент: **Казанішена Н. В.**,
кандидат педагогічних наук,
доцент

Кам'янець-Подільський – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	6
1.1. Сутність дослідницької діяльності дітей старшого дошкільного віку.....	6
1.2. Розвиток і роль дослідницької діяльності в екологічному вихованні дітей старшого дошкільного віку.....	13
1.3. Педагогічні умови організації дослідницької діяльності в екологічному вихованні дітей старшого дошкільного віку.....	23
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ЕКОЛОГІЧНОМУ ВИХОВАННІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	31
2.1. Реалізація педагогічних умов організації дослідницької діяльності дітей старшого дошкільного віку в екологічному вихованні.....	31
2.2. Принципи і умови створення розвивального середовища для організації дослідницької діяльності в екологічному вихованні дітей старшого дошкільного віку.....	53
2.3. Експериментальна перевірка результатів дослідження.....	61
ВИСНОВКИ.....	68
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	72
ДОДАТКИ.....	81

ВСТУП

У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, Законі України «Про дошкільну освіту», Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні, Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку наголошується на потребі орієнтації педагогічних впливів на сформовані елементи екологічного світорозуміння, екологічної вихованості, позитивне емоційно-ціннісне ставлення дитини до природи. Одним з головних завдань педагогів закладів дошкільної освіти є всебічний розвиток особистості, виховання основ громадянської позиції та життєвої компетентності дитини. Проблема розвитку дослідницької діяльності дітей старшого дошкільного віку в даний час актуальна, адже саме пізнавальний розвиток сприятиме успішному засвоєнню матеріалу, підвищить ефективність їхніх когнітивних здібностей та вмінь досліджувати навколишній світ.

Одним із засобів розвитку суб'єктної позиції дитини старшого дошкільного віку в сучасному закладі дошкільної освіти є дослідницька діяльність, яка найбільш ефективно проявляється у екологічному вихованні: формуються першооснови природничо-наукових знань, розширюється екологічний досвід, збагачуються емоційні враження про природу, розвивається екологічне мислення, свідомість та екологічна культура.

У педагогічній науці на формування смислового поля поняття «дослідницька діяльність» суттєво вплинули роботи Т. Байбари, М. Кларіна, С. Омельчука та інших психологів і педагогів, які долучилися до визначення сутності дослідницької діяльності дітей та становлення смислових понять «навчання як дослідження», «дослідницький метод» (Г. Ващенко, І. Лернер, М. Махмутов, Б. Райков, К. Ягодовський та ін.), «дослідницький підхід» (І. Єрмакова, С. Максименко та ін.), «дослідницьке навчання» (М. Кларін),

«навчання через дію, дослідження дій» (М. Мелманн). Ефективність організації дослідницької діяльності дітей старшого дошкільного віку визначається сформованістю у педагогів дослідницької компетентності (К. Степанюк, В. Андреев, В. Базелюк, М. Фалько та ін.), дослідницької позиції (Л. Горбунова), дослідницьких умінь.

Отже, результати теоретичного дослідження засвідчили увагу дослідників до різних аспектів організації дослідницької діяльності в дошкільній освіті, але водночас продемонстрували актуальність у теоретичному й експериментальному обґрунтуванні процесу організації дослідницької діяльності у екологічному вихованні дітей старшого дошкільного віку, що й зумовило вибір теми магістерської роботи: **«Організація дослідницької діяльності в екологічному вихованні дітей старшого дошкільного віку»**.

Об'єкт дослідження – процес організації дослідницької діяльності в екологічному вихованні дітей старшого дошкільного віку.

Предмет дослідження – педагогічні умови організації дослідницької діяльності в екологічному вихованні дітей старшого дошкільного віку.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати педагогічні умови організації дослідницької діяльності в екологічному вихованні дітей старшого дошкільного віку.

Завдання дослідження:

1. Схарактеризувати поняттєвий апарат дослідження.
2. Виявити та теоретично обґрунтувати педагогічні умови організації дослідницької діяльності в екологічному вихованні дітей старшого дошкільного віку.
3. Експериментально перевірити і проаналізувати сучасний стан організації дослідницької діяльності дітей старшого дошкільного віку в екологічному вихованні.
4. Обґрунтувати реалізацію педагогічних умов організації

дослідницької діяльності дітей старшого дошкільного віку в екологічному вихованні.

5. Розробити й апробувати методику організації дослідницької діяльності дітей старшого дошкільного віку в екологічному вихованні.

У процесі дослідження використано такі методи: *теоретичні:* аналіз, порівняння та зіставлення, систематизація теоретичних і дослідних даних у процесі розроблення та обґрунтування теоретико-методологічних засад наукової розвідки; *експериментальні:* спостереження, бесіди, виконання діагностичних завдань, з метою вивчення стану досліджуваної проблеми в педагогічному досліді; *статистичні методи* (для визначення статистичної значущості отриманих результатів дослідження).

Практичне значення полягає в можливості використання матеріалів дослідницько-експериментальної роботи методистами та вихователями закладів дошкільної освіти під час екологічного виховання дітей старшого дошкільного віку, викладачами закладів вищої освіти при підготовці фахівців за спеціальністю 012 Дошкільна освіта, а також з метою педагогічної просвіти батьків, надання їм допомоги у здійсненні дослідницької діяльності у природі.

Базою дослідження був заклад дошкільної освіти ясла-садок №13 «Білочка» Червоноградської міської ради Львівської області.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження обговорено на конференціях різних рівнів.

Публікації. Основні результати дослідження викладено в 2 наукових публікаціях.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (80 найменувань), 3 додатків. Основний текст викладено на 70 сторінках.

ВИСНОВКИ

Викладені в даній роботі теоретичні та практичні результати дослідження проблеми організації дослідницької діяльності в екологічному вихованні дітей старшого дошкільного віку дали можливість сформулювати наступні висновки.

1. Схарактеризовано понятійний апарат дослідження. Дослідницька діяльність дітей старшого дошкільного віку аналізується в працях Н. Веракса, С. Ніколаєнко, О. Савченко, Н. Саркісової, І. Товкач та ін. У результаті аналізу педагогічної літератури з'ясовано, що дослідницька діяльність дітей старшого дошкільного віку є пізнавальною творчою діяльністю, що за структурою нагадує наукову діяльність і характеризується активністю, свідомістю, предметністю, цілеспрямованістю і вмотивованістю.

Дослідницька діяльність передбачає шлях дитини до знання через власний творчий, дослідницький пошук. Складові дослідницької діяльності: виявлення проблеми, вироблення і постановка гіпотези, спостереження, досліди, експерименти, а також зроблені на основі судження і умовиводи. Проблеми екологічного виховання дошкільників є об'єктом вивчення М. Каратаєвої, Н. Лисенко, С. Миколаєвої, З. Плохій, О. Харченко та ін. Враховуючи аналіз наукових праць, можемо визначити екологічне виховання як цілеспрямований процес формування відповідального ставлення дошкільників до навколишньої природи у всіх видах навчальної, суспільно-трудової діяльності і спілкування з природою.

2. Обґрунтовано педагогічні умови організації дослідницької діяльності дітей старшого дошкільного віку в екологічному вихованні, а саме:

- 1) організація спостережень дітей старшого дошкільного віку за об'єктами та процесами природи;
- 2) використання на заняттях з дітьми старшого дошкільного віку завдань з

формування причинно-наслідкових зв'язків при вивченні природних процесів і явищ, порівняння й класифікацію природних об'єктів;

3) залучення дітей старшого дошкільного віку до дослідницької діяльності з дослідження природних процесів і явищ.

При дотриманні виокремлених педагогічних умов можлива ефективна організація дослідницької діяльності дітей старшого дошкільного віку в екологічному вихованні.

3. Обґрунтовано критерії (мотиваційний: бажання дитини дитини старшого дошкільного віку вести дослідницький пошук вирішення проблеми й проявом наполегливості в досягненні мети; операційний: уявлення дошкільника про можливі способи і засоби здійснення дослідницького пошуку вирішення проблем; організаційний: дослід практичного використання дитиною старшого дошкільного віку дослідницьких умінь, пошукових дій і комбінаторного перебору варіативних способів) та рівні (високий, середній, низький) сформованості готовності до дослідницької діяльності дітей старшого дошкільного віку; охарактеризовано рівні означеного виду діяльності: високий, середній, низький.

На основі виділених критеріїв експериментально перевірено рівні готовності до дослідницької діяльності у групі дітей старшого дошкільного віку. З'ясовано, що високий рівень мають 20% дітей старшого дошкільного віку, середній рівень сформованості до дослідницької діяльності – 56% дошкільників, а з низьким рівнем виявилось – 28% дітей старшого дошкільного віку. Переважання середнього та низького рівня готовності дітей старшого дошкільного віку до дослідницької діяльності доводять про необхідність підвищення ефективності роботи з організації означеної діяльності у закладі дошкільної освіти.

4. Обґрунтовано реалізацію педагогічних умов організації дослідницької діяльності дітей старшого дошкільного віку в екологічному вихованні. Для реалізації першої педагогічної умови, а саме: організації спостережень дітей

старшого дошкільного віку за об'єктами та процесами природи нами розроблено план збагачення предметно-розвивального середовища дослідницької діяльності у групі, у якому пропонується розробка куточку «Юний дослідник» з тематичними блоками «Чомучка», «Розглянь-прочитай», «Розумні машини». Результатами опрацювання блоків даного куточка є презентація результатів дослідницької роботи, з можливою демонстрацією практичних дій (дослідів).

Наступний етап – це створення «Домашньої лабораторії», де дитина старшого дошкільного віку зможе самостійно або з допомогою батьків організувати дослідницьку діяльність.

Реалізація другої педагогічної умови (використання на заняттях з дітьми старшого дошкільного віку завдань з формування розуміння причинно-наслідкових зв'язків при вивченні природних процесів і явищ, порівняння й класифікацію природних об'єктів) здійснюється на основі диференціації завдань відповідно до індивідуального розвитку дітей старшого дошкільного віку (поділ завдань на 4-ри групи) та поетапним введенням кожного завдання у структуру заняття дослідницької спрямованості.

Для реалізації третьої умови – залучення дітей старшого дошкільного віку до дослідницької діяльності з дослідження природних процесів і явищ нами розроблено перспективний план дослідницької роботи над екологічним проектом на 6-ть занять, кінцевим результатом якого є створення міні-музею «Підводний світ» на базі закладу дошкільної освіти.

5. Прикінцевий етап експерименту засвідчив позитивну динаміку рівнів правової вихованості дітей 6-7 років. Зокрема під час прикінцевого зрізу в експериментальній групі дошкільників із високим рівнем розвитку дослідницької діяльності було виявлено 34,2 % (на констатувальному етапі 18,2 %); середній рівень продемонстрували 54,5 % дітей (на констатувальному етапі 37,6 %); на низькому рівні залишилося 11,3% (за на констатувальному етапі 44,2%) дітей дошкільного віку.

Дані, отримані на прикінцевому етапі, переконливо доводять, що

реалізація педагогічних умов сприяло досягненню позитивної динаміки і забезпечило дітям дошкільного віку з експериментальних груп більш якісний результат у рівнях розвитку дослідницької діяльності, порівняно із контрольними групами.

Проведене дослідження не претендує на вичерпний розгляд усіх аспектів означеної проблеми. Подальшого наукового дослідження потребує питання організації дослідницької діяльності дошкільників в різних вікових групах закладу дошкільної освіти, а також підготовка майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до екологічного виховання дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Наук. керівн. : А. М. Богуш. Авт. кол-в. Київ : Видавництво, 2012. 26 с.
2. Бабюк Т. Й. Організація дослідницько-експериментальної діяльності дітей у природі. Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин О. В., 2011. 64 с.
3. Бабюк Т. Й., Бабюк С. М. Методика інтегрованих занять із фізичної культури на екологічній стежині в закладі дошкільної освіти // Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський зб. наук. праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / [редактори-упорядники М. Пантюк, А. Душний, І. Зимомря]. Одеса : Вид. дім «Гельветика», 2021. Вип. 40. Т. 1. С. 171-178.
4. Беленька Г. Експериментування – крок до пізнання. Дошкільне виховання. 2017. № 5. С. 7-10.
5. Беленька Г. Пізнання дитиною світу як крок до розуміння його краси. Дитячий садок. 2018. № 1. С. 7-9.
6. Білан О. І. Екологічне виховання дітей старшого дошкільного віку. Львів, 1996. 224 с.
7. Білан О. І. Програма розвитку дитини дошкільного віку “Українське дошкілля” / за заг. ред. О. В. Низковської. Тернопіль, 2017. 256 с.
8. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Методика ознайомлення дітей з предметним довкіллям. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2010. 408 с.
9. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) [250000 слів] / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
10. Веракса Н. Е. Проектная деятельность дошкольников : пособие для

педагогов дошкільних установ. Москва : Мозаїка-Синтез, 2008. 112 с.

11. Веретеннікова О. О. Ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з природою. Київ : Вища школа. 2000. 224 с.

12. Ветрова Н. И. Формирование деятельности наблюдения и наблюдательности у детей старшего дошкольного возраста : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.01; Ленингр. гос. пед. ин-т им. А. И. Герцена. Рига, 1974. 20 с.

13. Вивчення мотивації педагогів до дослідно-експериментальної діяльності. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2018. №7. С. 25-27.

14. Відющенко І. Зберегти інтерес до пізнання. Початкова школа. 2015. № 10. С. 57-59.

15. Вознюк О. В. Формування дослідницьких умінь та актуалізація дослідницьких здібностей у дітей і молоді. Наукові записки Малої академії наук України : збірник наукових праць. Випуск 2. Серія : Педагогічні науки. Київ : ТОВ «СІТПРІНТ», 2012. С. 50-62.

16. Галатюк М. Ю. Теоретичні аспекти розвитку навчально-дослідницької діяльності у процесі виконання лабораторних робіт. Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університету імені Івана Огієнка, 2009. Вип. 15. С. 270-271.

17. Галатюк Ю. М. Системно-структурний аналіз навчально-дослідницької діяльності (методологічний аспект). Збірник науково-методичних праць «Теорія та методика вивчення природничо-природничих і технічних дисциплін». Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 14. Рівне : Волинські обереги, 2010. С. 216-217.

18. Гладченко О. М. Ознайомлення дітей старшого дошкільного віку із навколишнім світом. До Базової програми «Я у Світі». Харків : Видавнича група «Основа», 2011. 191 с.

19. Головань М. С., Яценко В. В. Сутність та зміст поняття «дослідницька компетентність»). Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі : зб. наук. пр. Випуск VII. Кривий Ріг : Видавничий відділ НМетАУ, 2012. С. 61.
20. Голуб Н. М. Використання пізнавальних завдань випереджаючого характеру в процесі навчання дітей 6-річного віку : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Харків, 2005. 243 с.
21. Гончаренко С. У. Дослідження наукове. Енциклопедія освіти. Головний редактор В. Г. Кремень ; Академія педагогічних наук України. Київ : Юрінком Інтер, 2008. С. 234-236.
22. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
23. Горобченко Н. Використання дослідницьких методів на заняттях як дієвий спосіб забезпечення творчого розвитку особистості. Початкова школа. 2012. № 2. С. 42-43.
24. Дитина : освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк; авт. кол. Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білоskalенко [та ін.]; наук. ред. Г. В. Беленька, М. А. Машовець. Київ : Київ, ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с. URL : <https://f.osvita.city/file/35/osvitnya-programa-ditina-nmc.pdf>
25. Дитина в дошкільні роки : комплексна додаткова освітня програма / автор. колектив; наук. керівник К. Л. Крутій. Запоріжжя, 2011. 188 с. URL : <https://f.osvita.city/file/49/13programa-ditina-v-doshkilni-roki.pdf>
26. Дубровіна І. В. Організація свят та розваг у дошкільних навчальних закладах : навч.-метод. посіб. Біла Церква, 2012. 166 с.
27. Енциклопедія освіти / головний редактор В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
28. Калошин В. Ф. Пошукова активність – основа творчості.

Обдарована дитина. 2001. № 3. С. 2-5.

29. Калуська Л. В. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей старшого дошкільного віку «Соняшник». Тернопіль: Мандрівець, 2014. 144 с. URL :

<https://f.osvita.city/file/53/programakaluskasonyashnikdoshkilny-vik.pdf>

30. Каратаєва М. Проектування – перспективна технологія. Дошкільне виховання. 2013. № 12. С. 13-20.

31. Каспрук І. Свята і розваги в дошкільному навчальному закладі : метод. посіб. Львів, 2015. 100 с.

32. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні. Дошкільне виховання. 2016. № 10. 18 с.

33. Кондратенко Р. Метод проектів у роботі з батьками. Дошкільне виховання. 2008. № 5. С. 10-20.

34. Кононко О. Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві) : навч. посіб. для вищ. навч. закладів. Київ : Освіта, 1998. 255 с.

35. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку / Національна академія педагогічних наук України. Київ : ФОП Ференець В. Б., 2020. 44 с.

36. Костюк О. Дослідницько-пошукова діяльність у формуванні пізнавального інтересу дітей старшого дошкільного віку до природи. Педагогічний пошук. № 3 (83). 2014. С. 21-22.

37. Кот Н. Куточок природи у дошкільному закладі. Вихователь методист дошкільного закладу, 2010. № 9. С. 46-47.

38. Крутій В. А. Активізація навчальної діяльності дітей старшого дошкільного віку у процесі використання дидактичних ігор : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09. Рівно, 2001. 311 с.

39. Кудрявцев В. Т. Проблемное обучение: истоки, сущность, перспективы. Москва : Знание, 1997. 79 с.

40. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. Москва : Политиздат, 1975. 304 с.
41. Лисенко Н.В. Еко-око: дошкільник пізнає світ природи: навчально-методичний посібник. Київ: Видавничий дім «Слово», 2015. 352 с.
42. Мандруємо екологічною стежиною: дослідницько-експериментальна діяльність дітей дошкільного віку в природі / авт.-упоряд.: С. Ю. Павлюк, Л. С. Русан, Г. І. Колосінська. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 168 с.
43. Малихін О. Маленькі таємниці великих відкриттів. Дошкільне виховання. 2006. № 4. С. 20-23.
44. Мантула Т. І. Потенційно-актуальна природа обдарованості: дидактична складова переходу обдарованості з потенційної в актуальну. Наукові записки. Випуск 91. Серія : Педагогічні науки. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2010. С. 134-138.
45. Маршицька В. Екологічні проекти. Дошкільне виховання. 2001. № 5. С. 14-17.
46. Методика ознайомлення дітей з природою : хрестоматія / уклад. Н. М. Горопаха. Київ : Видавничий дім «Слово», 2012. 432 с.
47. Методичні аспекти реалізації Базової програми розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі». Київ : В-во «Світлич», 2011. 234 с.
48. Николаева С. Н. Юный эколог : программа экологического воспитания дошкольников в детском саду. Москва : Мозаика-Синтез, 2010. 112 с.
49. Ніколаєнко С. О. Організація дослідницької діяльності з дітьми старшого дошкільного віку. Київ, 2006. 211 с.
50. Ноздрова О. П. Дидактична гра як засіб стимулювання дослідницької діяльності дітей старшого дошкільного віку 6 – 7-річного віку: автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.09. «Теорія навчання».

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, Харків, 2008. 22 с.

51. Носачова Т. П. Екологічне виховання дітей старшого дошкільного віку : збірник методичних матеріалів. Обов'язкова освіта дітей старшого дошкільного віку: форми здобуття, організація та зміст роботи. Тернопіль : Мандрівець, 2011. 211 с.

52. Організація спостережень в закладі дошкільної освіти / упоряд. О. Ю. Харченко. Київ : Основа, 2007. 211 с.

53. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / Н. В. Гавриш, Т. В. Панасюк, Т. О. Піроженко, О. С. Рогозянський, О. Ю. Хартман, А. С. Шевчук]; За заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. Київ : Українська академія дитинства, 2017. 80 с. URL : <https://osvita.city/osvita/doskilna-osvita/programi-rozvitku-ditej-doskilnogo-viku>

54. Пастушенко Н. Б., Суддя З. О. Розвиток пізнавальних інтересів дітей старшого дошкільного віку засобами пошуково-дослідницької діяльності. Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Сер. : Психолого-педагогічні науки. 2012. № 5. С. 129-133.

55. Плохій З. П. Виховання екологічної культури дітей старшого дошкільного віку. Київ : Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2002. 211с.

56. Плохій З. П. Природа як пізнавальна цінність. Дошкільне виховання. 2011. № 6. С. 5-10.

57. Плохій З. Пошуково-дослідна діяльність. Дитячий садок. 2010. № 42-43. С. 14-18.

58. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція). У 2-х ч. Ч.ІІ. Від трьох до шести (семи) років / О. П. Аксьонова, А. М. Аніщук., Л. В. Артемова та ін.; наук. кер. О. Л. Кононко. Київ : ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2014. 452 с. URL : <https://f.osvita.city/file/59/rozvitku-ditini-doshkilnogo-vikuya-u-svitinova-redaktsiyachastina-1.pdf>,

<https://f.osvita.city/file/60/rozvitku-ditini-doshkilnogo-vikuya-u-svitinova-redaktsiyachastina-2.pdf>

59. Проектні технології у дошкільному навчальному закладі / упоряд. Буракова Ю. Д. Харків : Вид. група «Основа», 2009. 234 с.
60. Рибалко Л. М. Пізнаємо живу природу в її еволюційному розвитку : довідник для дітей старшого дошкільного віку заг.-осв. навч. закл. Київ : ТОВ «СІТПРІНТ», 2013. 50 с.
61. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. СПб.: Питер, 2001. 720 с.
62. Савенков О. Пробудити дослідника в дитині. Дошкільне виховання. 2013. № 2. С. 2-7.
63. Савченко О. Я. Навчальне середовище як чинник стимулювання дослідницької діяльності дітей старшого дошкільного віку. Наукові записки Малої академії наук України : збірник наукових праць. Випуск 1. Серія : Педагогічні науки. Київ : ТОВ «СІТПРІНТ», 2012. С. 35-36.
64. Саркісова Н. Маленькі таємниці великих відкриттів: пошуково-дослідницька діяльність. Дошкільне виховання. 2006. № 4. С. 20-22.
65. Світ дитинства. Комплексна освітня програма для дошкільних навчальних закладів / О. М. Байєр, Л. В. Батліна, А. М. Богуш та ін.; наук. кер. А. М. Богуш]; заг. ред. Л. В. Батліна. Тернопіль : Мандрівець, 2015. 200 с. URL : <https://f.osvita.city/file/43/7svit-ditinstva-bogush.pdf>
66. Система роботи з формування екологічної освіти та виховання дітей молодшого дошкільного віку / уклад. Г. Ю. Ситникова. Запоріжжя: ТОВ «ЛТД», 2015. 211 с.
67. Смольникова Г. Нові відкриття – щодня! Дошкільне виховання. 2013. № 3. С. 6-9.
68. Смольникова Г. Цікаві досліди. Зростаємо разом. 2011. № 11. С. 12-15.

69. Стежина: комплексна альтернативна освітня програма для дошкільних навчальних закладів, що працюють за вальдорфською педагогікою : автори-упорядники А. М. Гончаренко, Н. М. Дятленко. Київ : Основа, 2014. 223 с. URL : <https://f.osvita.city/file/36/stezhina2014.pdf>
70. Суржанська В. А. Творчі завдання як засіб розвитку дослідницької діяльності дітей старшого дошкільного віку : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Харків, 2004. 218 с.
71. Сухомлинський В. О. Сто порад учителеві. Вибрані твори : У 2-х т. Київ : Рад. школа, 1976. Т 2. С. 107-120.
72. Сучасний тлумачний словник української мови : 50000 слів / ред. В. В. Дубічинський. Харків : ВД «ШКОЛА», 2006. 832 с.
73. Сюжетно-рольова творча гра / Упоряд. Жир Н. В. та ін. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2015. 290 с.
74. Товкач І. Є. Аналіз індивідуальних характеристик структури прояву дослідницької діяльності дітей старшого дошкільного віку. Актуальні проблеми психології : зб. наук. пр. Ін-ту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Київ : ТОВ «Срібна Хвиля», 2016. Т. IV. Вип. 12. С. 145-155.
75. Товкач І. Є. Психологічні особливості прояву креативності у старшому дошкільному віці Молодий вчений. 2015. № 4. С. 106-110.
76. Товкач І. Є. Розвитку дослідницької діяльності дітей старшого дошкільного віку у ході мовленнєвих занять. Молодий вчений. № 3 (06), березень, 2014. С. 103-106.
77. Формування первинних екологічних уявлень у дітей старшого дошкільного віку : Методичний збірник перспективного педагогічного дослідження з проблеми екологічної освіти дітей старшого дошкільного віку / За ред. Р. О. Романчук. Запоріжжя : 2014. 310 с.
78. Чотири тактики педагогічної підтримки дитини / упоряд. А. Русаков, Н. Касіцина. Київ : Видавничий дім «Шкільний світ» : Вид.

Л. Галіцина, 2006. 112 с.

79. Шумей Т. Маленькі дослідники. Палітра педагога. 2008. № 2-6. С. 15-18.

80. Яришева Н. Ф. Екологічне виховання дітей старшого дошкільного віку. Київ : Грамота, 2001. 211 с.